

ANALIZA

BCBP | office@bezbednost.org | Đure Jakšića 6/5 | 11000 Beograd

Teme:

- ➔ Opštinski izbori na Kosovu kao test
- ➔ Briselski sporazum
- ➔ Izazovi na severnom Kosovu
- ➔ Indikatori uspeha izbora na Kosovu

Filip Ejodus, Leon Malazogu, Milan Nič

SEVERNO KOSOVO POSLE OPŠTINSKIH IZBORA: U PRAVCU NOVE (NE)RAVNOTEŽE

oktobar 2013.

Autori publikacije:

Autori publikacije “Lokalni izbori na severu Kosova: Ka uspostavljanju nove ravnoteže?” su član upravnog odbora Beogradskog centra za bezbednosnu politiku i docent na Fakultetu političkih nauka Univerziteta u Beogradu Filip Ejodus, direktor Instituta za demokratiju i razvoj iz Prištine Leon Malazogu i direktor programa za Balkan u Centralno-evropskom političkom institutu iz Bratislave Milan Nič.

Opštinski izbori na Kosovu će biti lakmus-test Briselskog sporazuma i normalizacije odnosa Srbije i Kosova, ali i indikator sposobnosti EU da nametne stabilnost u svom predvorju. Ovi izbori se smatraju važnom prekretnicom u integraciji Srba na severu u kosovski zakonski sistem – ali oni predstavljaju početak procesa, ne njegov kraj. Nadzor izbora koji će obavljati OEBS nije poslednja mera koju će EU morati da sprovede da bi ovaj proces sprovela do kraja. Izgleda da je EU voljna da prihvati relativno malu izlaznost kao dovoljnu zakonsku osnovu za nove opštinske institucije. Ipak, pripreme za alternativni ishod – nekakav Plan B – koji bi vratio stvari na kolosek u slučaju poremećaja, nisu viđene u većoj meri.

Srbija i Kosovo su potpisale sporazum 19. aprila 2013. godine, koji ima potencijal da bude istorijski ukoliko bude sproveden u potpunosti. Svrha ovog sporazuma, postignutog uz posredovanje EU, jeste da smiri poslednji konflikt na Zapadnom Balkanu i da otkloni jednu od poslednjih prepreka Srbije i Kosova na putu ka članstvu u EU. Na ovaj način, Briselski sporazum bi mogao da bude vesnik nove ere u odnosima između Beograda i Prištine, kao i njihove evropske transformacije. Sporazum je stvorio prostor za uključenje četiri najsevernije opštine, sa srpskom većinom, u zakonski sistem Kosova. Osim toga, formiranje Zajednice srpskih opština treba da im obezbedi značajnu samoupravu (neki kažu autonomiju). Ovaj

Internet:

www.bezbednost.org

proces treba da počne nakon opštinskih izbora zakazanih za 3. novembar. S obzirom da samo legalne i legitimne opštinske vlasti mogu da formiraju ovu Zajednicu (putem delegiranja opštinskih odbornika), učešće Srba na predstojećim izborima je od presudne važnosti. Najveći protivnici sporazuma smatraju da, bez izborne legitimnosti, Srbija ne bi bila u stanju da rasformira svoje institucije i usmeri finansijsku podršku kosovskim Srbima preko novoformirane Zajednice kako je planirano. Nove institucije bi se, u tom slučaju, na kraju raspale.

Imajući u vidu složenost i nestabilnost situacije na severu Kosova, jasno je da postoji širok spektar mogućih ishoda, i na sam dan izbora i posle njih. Čak i ako izlaznost bude veća od očekivane, većina Srba sa severa će bojkotovati izbore. Mnogi Srbi na severnom Kosovu odbijaju da prihvate Briselski sporazum, iako se ovaj otpor polako osipa. Sa malim brojem saveznika, Srbi sa severa su razvili mentalitet opsade koji se aktivno hrani strahom od "tihog egzodusa". Oni se boje da će, ukoliko stvari ne pođu dobro posle 3. novembra, lokalna elita (nastavnici, lekari, sudije) otići, a da bi ostatak populacije mogao da krene za njima.

Pravi izazov leži u tome da se Srbi sa severa ne plaše samo toga da ih Srbija napusti, već i naglog prelaska na tržišnu ekonomiju. Osim švercera i političke klase, oni koji zavise od državne plate će možda osetiti glavni udar. Po grubim procenama, oko 85% svih prihoda na severu zavise od javnog sektora – oko tri četvrtine iz Srbije i četvrtina sa Kosova. Planirano zatvaranje institucija koje finansira Srbija i njihova integracije u zakonski okvir Kosova će imati za rezultat znatno manje poslova i niže plate (npr. u lokalnoj administraciji i bolnicama). I, dok će šverceri sa dobrim vezama možda uspeli da nađu način da iskoriste svež novac koji će biti usmeren ka severu, programi socijalne pomoći bi trebalo da budu jedan od prioriteta za pomoć običnim građanima da se izbore sa naglom tranzicijom.

I, dok su lideri Srba sa severa deklarativno prihvatili pasivni bojkot, nekoliko nasilnih incidenta najavljuju klimu zastrašivanja koja bi izlaznost mogla da smanji na zanemarljiv nivo ili na nulu. Shodno tome, glavno pitanje je koliko će bojkot biti aktivan. S obzirom na okolnosti, EU i ostatak međunarodne zajednice su verovatno spremni da prihvate relativno malu izlaznost ka dovoljnu zakonsku osnovu za formiranje opštinskih vlasti. Međutim, izgleda da ni EU, ni šira međunarodna zajednica nisu spremni za mogućnost propasti izbora na severu Kosova, ili za neplanirane ishode nakon njih. Imajući ove izazove u vidu, od vitalnog je značaja da EU formuliše ozbiljne rezervne planove (plan B) pre 3. novembra, o tome kako da vrati proces na kolosek ukoliko se ovaj poremeti. Neka vrsta poremećaja treba očekivati i ne sme da se smatra iznenađujućim ishodom.

Jedan od indikatora uspeha na izborima biće formiranje Ašocijacije srpskih opština. Međutim, jaka Zajednica pod čvrstom kontrolom Beograda može izazvati etničku mobilizaciju među kosovskim Albancima, što bi vodilo širokim koalicijama gde bi Srbi i nacionalistički pokret Samoopreedeljenje (Vetëvendosje) ostali u opoziciji (u mešanim opštinama na jugu i, potencijalno, u sledećem sazivu parlamenta). Ovo bi moglo da ima negativan uticaj ne samo na međunacionalne odnose širom Kosova, već i na ono malo institucionalne kontrole nad vladom u Prištini koja je uspostavljena.

Drugi indikator uspeha izbora bi bilo poboljšanje međunacionalne klime na Kosovu. Ozbiljno

pogoršanje ovih odnosa bi moglo da natera Srbe sa juga da se presele na sever što je, po nekim teorijama zavere, i stvarni plan Beograda. De fakto napuštanje juga bi moglo da stvori osnovu za novu inicijativu za odvajanje severa ili, barem, učvršćivanje teritorijalne autonomije za četiri severne opštine.

Nove srpske skupštine u kojima bi dominirali predstavnici zajedničke liste bi mogle da osete potrebu da se bore za dobijanje patriotskog legitimiteta od Srba sa severa Kosovo, kao i da zauzmu borbeniji stav prema Prištini nego Beograd. I dok Srbija nastavlja razgovore sa Prištinom, predsednici opština na severu su uzdržani, što daje razloga za strah da je u pitanju dvostruka strategija, posebno ako se nastavi obziljno cenjkanje oko primene Bruselskog sporazuma. Albanska većina na Kosovu vidi ovakav razvoj situacije kao ozbiljnu pretnju funkcionalnosti nove države. Poluodbijajući stav Srba sa severa bi bio dokaz nemoći Beograda i mogao bi da ima za rezultat pojačane zahteve za tri paralelna procesa dijaloga: (a) severne opštine sa institucijama Kosova, (b) tripartitni dijalog za Zajednicu i (c) o daljoj normalizaciji odnosa između Prištine i Beograda.

Izlaznost na izborima u četiri severne opštine sa srpskom većinom je važna koliko i njihovi naknadni odnosi sa Prištinom. Ogromne promene koje se odvijaju na severu, faktički transfer suvereniteta nakon 14 godina, nije lak zadatak i mora se izvoditi postepeno. U pitanju je, prvenstveno, budućnost zajednice kosovskih Srba na severu i važno je prepoznati i smiriti napetost koju ovo donosi. Izbori će dovesti Srbe sa severa pod okrilje Prištine i smislu zakonskog suvereniteta, ali će ih takođe i obezbediti zaštitom kakvu malo koja zajednica ove veličine uživa u svetu. Za Prištinu je veoma važno da ne pravi taktičke greške koje bi izazvale strah i dovele do nepotrebne migracije Srba sa severa. EU treba da obezbedi da se i Priština i Beograd ponašaju odgovorno pre i nakon izbora. S obzirom na izazove, od vitalnog je značaja da EU i drugi učesnici u Briselskom sporazumu imaju ozbiljan rezervni plan, pre izbora 3. novembra, o tome kako vratiti proces na kolosek u slučaju neželjenih ishoda tokom izbora i nakon njih.

Integralna verzija publikacije objavljena je na engleskom jeziku pod naslovom “Municipal elections in northern Kosovo: towards a new balance?” i dostupna je na sajtu Beogradskog centra za bezbednosnu politiku.

Prevod: EurActiv.rs

Beogradski centar za bezbednosnu politiku (BCBP) nezavisni je istraživački centar koji radi na unapređenju bezbednosti građana i društva, zasnovanoj na demokratskim principima i poštovanju ljudskih prava. U središtu interesovanja organizacije su sve politike koje za cilj imaju poboljšanje ljudske, nacionalne, regionalne, evropske i međunarodne bezbednosti.

www.bezbednost.org